

Ukrainos jaunimo ir sporto ministerija

Ukrainos patirtis vaikų ir jaunimo tautinio-patriotinio ugdymo srityje

Ukrainos jaunimo ir sporto ministerija yra pagrindinė institucija centrinių vykdomosios valdžios institucijų sistemoje, kuri užtikrina valstybės politikos formavimą ir įgyvendinimą tautinio ir patriotinio ugdymo srityje ir skiria šiai sričiai strateginę dėmesį. Jaunimo ir sporto ministerijoje įsteigtas Tautinio ir patriotinio ugdymo departamentas, tiesiogiai vykdamas šią veiklą.

Siekiant ugdyti visuomenės tautinę savimonę, formuoti dvasingumą ir dorove pagrįstą patriotizmo jausmą, populiarinti ukrainiečių tautos dvasinį ir kultūrinį paveldą, taip pat intensyviai valstybės institucijų, vietos savivaldos institucijų ir visuomeninių asociacijų sąveiką tautinio ir patriotinio ugdymo klausimais, buvo patvirtinta Ukrainos prezidento 2019 m. gegužės 18 d. dekretu Nr. 286/2019 Nacionalinio patriotinio ugdymo strategija (toliau – Strategija).

Strategijoje teigiama, kad Ukrainoje tautinis-patriotinis ugdymas yra viena iš prioritetinių valstybės ir visuomenės veiklos krypčių, skirta ugdyti tautinę savimonę, pagrįstą socialinėmis-valstybinėmis (nacionalinėmis) vertybėmis (tapatybė, laisvė, vienybė, orumas), formuoti piliečių patriotizmo jausmą, pagarbą Ukrainos Konstitucijai ir įstatymams, socialinį aktyvumą ir atsakomybę už pavestus valstybės ir visuomenės reikalus, pasirengimą atlikti pareigą ginti Ukrainos nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą, laikytis europinių vertybių.

Strategijoje apibrėžtas tautinio-patriotinio ugdymo, ypač vaikų ir jaunimo, prioritetas ir pagrindinės kryptys, atitinkamų valstybės ir visuomenės institucijų plėtra, tautinio-patriotinio ugdymo turinio užtikrinimas, tautinio-patriotinio ugdymo veiksmingumo rodikliai.

Strategijai įgyvendinti patvirtinta keletas norminių ir teisinių dokumentų tautinio-patriotinio ugdymo srityje.

Ukrainos ministrų kabineto 2020 m. spalio 9 d. nutarimu Nr. 932 buvo patvirtintas Tautinio-patriotinio ugdymo strategijos įgyvendinimo 2020–2025 metų veiksmų planas (toliau – Veiksmų planas), kuriame apibrėžtos kelios įgyvendinimo priemonės, užtikrinančios, kad Strategijos tikslas būtų pasiektas.

Veiksmų plano priemonės numato tobulinti tautinio-patriotinio ugdymo teisinę bazę, organizuoti ir tobulinti karinio-patriotinio ugdymo sistemą, organizuoti, koordinuoti informacinį ir šviečiamąjį darbą tautinio-patriotinio ugdymo srityje, užtikrinti tinkamą mokslinių tyrimų ir metodinio darbo organizavimą tautinio-patriotinio ugdymo srityje, užtikrinti koordinuotą veiklą minėtoje srityje.

2021 m. birželio 30 d. Ukrainos ministrų kabineto nutarimu Nr. 673 buvo patvirtinta Valstybinė tikslinė socialinė tautinio ir patriotinio ugdymo programa laikotarpiui iki 2025 metų (toliau – Programa).

Programos tikslas – tobulinti ir plėtoti visapusišką nacionalinę tautinio-patriotinio ugdymo politiką, formuojant ir įtvirtinant Ukrainos pilietinę tapatybę, grindžiamą: visuotinėmis socialinėmis-valstybinėmis (nacionalinėmis) vertybėmis (tapatybė, laisvė, vienybė, orumas); universaliomis žmogiškosiomis vertybėmis; meilės ir pasididžiavimo savo šalimi, jos istorija, kalba principais bei pasiekimais kultūros, ekonomikos, mokslo, sporto srityse; veiksminga pagalba valstybės institucijoms ir vietos valdžios institucijoms saugant ir ginant ukrainiečių tautos nacionalinį valstybingumą, Ukrainos valstybinės nepriklausomybės ir teritorinio vientisumo apsaugą, pilietinės pareigos, kaip sėkmingos savo šalies kūrimo ir savo gerovės joje užtikrinimo, suvokimą.

Programoje apibrėžiami tautinio ir patriotinio ugdymo srities prioritetai:

- Ukrainos pilietinės tapatybės formavimas;
- Karinis ir patriotinis ugdymas;
- Tautinio-patriotinio ugdymo mokslinių-metodinių ir metodinių pagrindų formavimas;
- Valstybės institucijų ir vietos savivaldos institucijų parama ir bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės institucijomis nacionalinio ir patriotinio ugdymo srityje.

Panašios tautinio ir patriotinio ugdymo programos patvirtintos kiekviename Ukrainos regione.

Siekiant dalyvauti vertinant valstybės politikos veiksmingumą tautinio-patriotinio ugdymo srityje, užtikrinti vykdomosios valdžios institucijų veiklos koordinavimą tautinio-patriotinio ugdymo klausimais, Ukrainos ministrų kabineto 2023 m. balandžio 7 d. nutarimu Nr. 320 buvo įsteigta Ukrainos ministrų kabineto konsultacinė ir patariamoji institucija – Ukrainos nacionalinio ir pilietinio identiteto kūrimo koordinacinė taryba. Ji įkurta anksčiau veikusios Tarpžinybinės tautinio ir patriotinio ugdymo komisijos pagrindu.

Tokios pačios koordinacinės tarybos buvo įsteigtos kiekviename Ukrainos regione prie vietos vykdomosios valdžios institucijų ir vietos savivaldos institucijų, siekiant koordinuoti atitinkamos srities santykių subjektų veiklą atitinkamoje teritorijoje.

Siekdama įgyvendinti Programą ir kitus teisinius dokumentus tautinio-patriotinio ugdymo srityje, Jaunimo ir sporto ministerija kasmet tvirtina kalendorinį jaunimo tautinio-patriotinio ugdymo veiklos planą, kuriuo vadovaujantis kartu su srities ir Kijevo miesto valstybinės administracijos jaunimo ir sporto struktūriniais padaliniais bei visuomeninėmis organizacijomis įgyvendinamos visos Ukrainos tautinio-patriotinio ugdymo priemonės. Taigi, pavyzdžiui, 2021 m. buvo įgyvendinti 26 visos Ukrainos nacionalinio ir patriotinio ugdymo renginiai, kuriuos organizavo daugiau nei 2000 žmonių iš įvairių Ukrainos regionų, o iš viso dalyvavo daugiau nei 300 000 žmonių.

Vykdomos priemonės buvo skirtos šioms prioritetinėms užduotims įgyvendinti:

- Konstruktyvios sąveikos tarp tautinio-patriotinio ugdymo subjektų sukūrimas;
- Tautinio-patriotinio ugdymo specialistų rengimas ir aktyvistų, savanorių, dirbančių tautinio-patriotinio ugdymo srityje, mokymo sistemos plėtra;
- Jaunų žmonių, pasirengusių atlikti pareigą ginti Ukrainos nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą, skaičiaus didinimas;
- Ukrainos žmonių kovos už šalies nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą didvyrių atminimo įamžinimas;
- Informacinio ir švietėjiško darbo tautinio ir patriotinio ugdymo srityje organizavimas;
- Jaunų žmonių, kurie didžiuojasi savo ukrainietiška kilme ir pilietybe, skaičiaus didinimas;
- Ukrainiečių kalbos populiarinimas;
- Palankių sąlygų Ukrainos jaunimo sąjungos, atnaujinusios veiklą Ukrainai atgavus nepriklausomybę, veiklai sudarymas.

Be to, buvo atliktas sociologinis tautinio-patriotinio ugdymo srities raidos ir Ukrainos gyventojų pilietinio tapatumo formavimosi būklės tyrimas. Tyrimo tikslas – sistemškai išanalizuoti tautinio-patriotinio ugdymo srities problemas, suformuoti pagrįstus prioritetus ir strategines kryptis valstybės politikai šioje srityje įgyvendinti atsižvelgiant į šiuolaikinius Ukrainos jaunimo poreikius ir pageidavimus.

Taigi, pavyzdžiui, 2021 m. buvo įgyvendinti 26 visos Ukrainos tautinio ir patriotinio ugdymo renginiai, kuriuos organizavo daugiau nei 2000 žmonių iš įvairių Ukrainos regionų, o iš viso dalyvavo daugiau nei 300 000 žmonių. Finansinė parama pilietinės visuomenės institutų parengtoms programoms (projektams, veikloms) suteikiama remiantis Ukrainos ministrų kabineto dar 2011 m. spalio 12 d. nutarimu Nr. 1049 patvirtinta tvarka dėl konkurso vykdymo, nustatant pilietinės visuomenės institucijų parengtas programas (projektus, veiklas), kurioms įgyvendinti teikiama finansinė parama.

Viena iš prioritetinių Jaunimo ir sporto ministerijos veiklų yra sąveika su pilietinės visuomenės institucijomis. Nuo 2018 m. Jaunimo ir sporto ministerija kasmet skelbia ir vykdo konkursą. Konkurso metu nustatomi pilietinės visuomenės institucijų parengti tautinio-patriotinio ugdymo projektai, kuriems įgyvendinti teikiama finansinė parama.

Taigi 2021 m. pilietinės visuomenės institucijos įgyvendino 34 tautinio-patriotinio ugdymo projektus aštuoniose prioritetinėse srityse:

- Formuoti Ukrainos pilietinę tapatybę, grindžiamą socialinėmis-valstybinėmis (nacionalinėmis) vertybėmis (tapatybė, laisvė, vienybė, orumas);
- Didinti jaunų žmonių, pasirengusių vykdyti pareigą ginti Ukrainos nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą, skaičių;
- Didinti ukrainiečių kalbos, kaip nacionalinės vertybės ir svarbaus nacionalinio tapatumo atributo, vaidmenį;
- Įveikti žemą ukrainiečių kalbinę ir kultūrinę savivertę;
- Didinti žinių apie iškilus Ukrainos valstybės kūrimo veikėjus ir kovotojus už Ukrainos nepriklausomybę lygį vykdant tautinius-patriotinius renginius, įskaitant valstybines šventes;
- Populiarinti ir saugoti Ukrainos kultūros paveldą ir kultūrinę vertybę;
- Perteikti užsienyje gyvenantiems ukrainiečiams Ukrainos socialinių ir valstybinių vertybių turinį (esmę);
- Gilinti tautinio-patriotinio ugdymo srityje bendradarbiavimą su ukrainiečiais užsienyje.

Pilietinės visuomenės institutų projektuose dalyvavo daugiau kaip 360 000 žmonių iš įvairių Ukrainos regionų. Panašūs konkursai pilietinės visuomenės institutų parengtiems tautinio-patriotinio ugdymo projektams, kurių įgyvendinimui skiriama finansinė parama, skelbiami ir rengiami visuose Ukrainos regionuose. Bendradarbiaujant su Ukrainos skaitmeninės informacijos ministerija ir partneriais pradėta teikti elektroninių konkursų paslauga platformoje „VzayemoDiya“. Nuo 2022 m. visi etapai – nuo konkurso pradžios iki nugalėtojų atrankos – vyksta internetu.

2022 m. dėl Rusijos Federacijos ginkluotos agresijos prieš Ukrainą ir karo padėties įvedimo buvo performuotos tautinio ir patriotinio ugdymo politikos įgyvendinimo priemonės. 2022 m. pradžioje vykstant karui buvo sunku užtikrinti tinkamą dalyvių saugumo lygį suplanuotų projektų ir renginių metu, todėl Jaunimo ir sporto ministerija pradėjo rengti didelio masto internetinį projektą „Vieninga Ukraina“.

Projektu „Vieninga Ukraina“ siekiama formuoti Ukrainos gyventojų pilietinę tapatybę, grindžiamą socialinėmis-valstybinėmis (nacionalinėmis) vertybėmis (tapatybė, laisvė, vienybė, orumas), didinti žinių apie šimtametę Ukrainos kovos už nepriklausomybę ir vienybę istoriją, jos didvyrius, Ukrainos valstybės kūrėjus, įveikti pokolonijines ir posttotalitarines pasekmes žmonių sąmonėje, gilinti žinias apie naujausią Ukrainos istoriją – jos europinį pasirinkimą ir ukrainiečių atsidavimą europinėms vertybėms.

Iš viso 2022 m. įvyko 3 keturiolikos dienų maratonai, kuriuose dalyvavo apie 1000 žmonių (daugiausia – perkeltieji iš rytinių ir pietinių Ukrainos regionų, taip pat ukrainiečiai, šiuo metu gyvenantys užsienyje), o iš viso dalyvavo daugiau nei 30 000 žmonių.

Esant naujoms grėsmėms, kurias sukėlė 2022 m. Rusijos Federacijos karinė invazija, Jaunimo ir sporto ministerija įgyvendino visos Ukrainos renginių ciklą „Civilinė gynyba“, kurio tikslas – padidinti jaunų žmonių, pasirengusių atlikti pareigą ginti Ukrainos nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą, skaičių, formuoti gynybinį sąmoningumą, ugdyti pagrindinius įgūdžius teikiant civiliams gyventojams nemedicininę pagalbą ginkluotos agresijos ir atitinkamų grėsmių atveju.

Dar vienas Ukrainos jaunimo ir sporto ministerijos darbo laukas tautinio-patriotinio ugdymo srityje yra specialistų, aktyvistų ir savanorių, kurie sprendžia tautinio-patriotinio ugdymo klausimus, personalo rengimo sistemos tobulinimas.

2022 m. buvo surengta Visos Ukrainos mokykla, skirta tautinio-patriotinio ugdymo specialistams rengti ir tautinio-patriotinio ugdymo srityje dirbančių aktyvistų ir savanorių rengimo sistemai kurti. Visų pirma buvo mokomi ir ruošiami instruktoriai-edukatoriai ir visuomenininkai aktyvistai iš įvairių Ukrainos regionų organizuoti ir rengti tautinius-patriotinius žaidimus jaunimui, įskaitant Visos Ukrainos vaikų ir jaunimo karinį-patriotinį žaidimą „Sokil“ („Jura“).

Visos Ukrainos vaikų ir jaunimo karinis-patriotinis žaidimas „Sokil“ („Jura“) (toliau – Žaidimas) yra sisteminga Ukrainos vaikų ir jaunimo nacionalinio-patriotinio auklėjimo forma, svarbi pilietinio ugdymo, tautinio-patriotinio sąmoningumo formavimo priemonė. Žaidimas vykdomas siekiant ugdyti patriotiškai nusiteikusius piliečius, Ukrainos valstybės nepriklausomybės ir teritorinio vientisumo gynėjus kaip aukštos moralės asmenybes, puoselėjančias ukrainietiškas tradicijas ir dvasines vertybes, turinčias atitinkamų žinių, gebėjimų ir įgūdžių, galinčias realizuoti savo potencialą šiuolaikinės visuomenės sąlygomis.

Žaidimo organizatorius yra Ukrainos švietimo ir mokslo ministerija, kuri užtikrina bendrą žaidimo valdymą. Jaunimo ir sporto ministerija rengia visuomenės aktyvistus (organizatorius, švietėjus, savanorius), kurie organizuoja švietėjišką darbą Žaidimo metu, užtikrina jų dalyvavimą atitinkamuose masiniuose renginiuose. Šiandien dėl karo su Rusijos agresoriumi didelio masto tautinio-patriotinio ugdymo klausimas Ukrainoje tapo dar svarbesnis.

2022 m. gruodžio 13 d. posėdyje Ukrainos Aukščiausioji Rada (parlamentas) priėmė įstatymą Nr. 2834-IX „Dėl pagrindinių valstybės politikos principų Ukrainos nacionalinio ir pilietinio identiteto kūrimo srityje“ (toliau – Įstatymas). Įstatymas apibrėžia valstybės politikos Ukrainos nacionalinio ir pilietinio identiteto įtvirtinimo srityje, kaip Ukrainos nacionalinio saugumo užtikrinimo sudedamosios dalies, formavimo ir įgyvendinimo tikslą, uždavinius, principus, kryptis ir ypatumus, garantuoja Ukrainos piliečių, užsienyje gyvenančių ukrainiečių, visuomeninių asociacijų ir kitų pilietinės visuomenės institucijų dalyvavimą ją įgyvendinant, nustato valstybės institucijų ir vietos savivaldos institucijų įgaliojimus šioje srityje.

Įstatyme taip pat numatyta parengti ir priimti jo įgyvendinimui reikalingų norminių teisės aktų ciklą. Jaunimo ir sporto ministerija apibrėžiama kaip centrinė vykdomosios valdžios institucija, užtikrinanti valstybės politikos formavimą ir įgyvendinimą Ukrainos tautinės ir pilietinės tapatybės kūrimo srityje. Todėl priėmus Įstatymą prasidėjo naujas darbo etapas Ukrainos nacionalinio ir pilietinio tapatumo, kaip Ukrainos nacionalinio saugumo pagrindo, įtvirtinimo srityje.